

Mašo, v katero se Grinjev zaljubi. Po mnogih težavah, katere srečne premaga, poroči se z njo ter živi srečno v simbirski guberniji. — Ko sem prebral to novelo Puškinovo, dejal sem: hvala Bogu, to je zdravo berilo, vse drugače, kakor rafinirano pisarjenje modernih ciničnih naturalistov. Ti naj bi se učili od Puškina, da se dá ljubezen opisovati tudi vzvišeno, sramežljivo, ne pa samo tako, da človeka oblije rdečica in da se mu gabi hudobni človeški rod. Puškin je iz romantične dobe in je učenec Lorda Byrona; od tod izvirajo nekatere slabosti v njegovih spisih. V gori imenovani noveli nam ne ugaja ono, kar nam pripoveduje na 6. in 7. strani o Beaupréju in kako se je povzročil dvoboj. Zato novela ni za mlade ljudi. Jako lepo opisuje razmere ruskega plemstva v prejšnjem stoletju, divje, vojaško življenje; da zna popisovati naravne pojave, vidimo na 18. str., kjer opisuje snežni vihar; bjelogorske trdnjavske razmere biča z ostro satiro; na 72., 73. strani prelepo opisuje napad na trdnjavo; upornika Pugačeva in druge značaje (Švabina) riše prav mojstersko. Mášine telesne lepote ne opisuje, nego samo dušne vrline; a tako je deklica bralcu mnogo bolj simpatična, nego bi bila z natančnim naturalističnim opisovanjem. V tej Puškinovi povesti se

kaže, da je resničen stavek: Pravi umetnik se kaže v tem, kar zna modro zamolčati. Prav tega pa naj-novejša struja ne zna. Prevod se ne bere povsod prav gladko, str. 11. „lezenje po vseh štirih“ se ne glasi dobro.

J. K.

Hrvaška književnost.

Marcel Charlot: *Pripovijetke gospodarstvenog sadržaja*. Preveo Milan Krešić. U Zagrebu. Knjižara Dioničke tiskare 1896. Ciena 50 nč. — Jako vkusno opremljena knjižica obsega manjše sestavke, povesti, dogodbe, v katerih se priporoča varčnost; ta je imeniten moment, važen pomoček, da se reši povoljno socijalno vprašanje. Sestavki se beró jako gladko. Dadó se celó tu in tam uporabiti kakí vzgledi. O veri ni v knjižici ne duha ne sluha; varčnost naj je podlaga sreče na svetu, kakor da se jedino s tem doseže namen našega življenja. Varčnost je tudi — samopašna, ni krščanska čednost, je v darvinističnem zmislu boj za obstanek (str. 33.), je taka, da jo žid lahko priporoča svojemu sinu in najbolj trdosrčen tovarnar svojemu nasledniku. V drugem oziru je knjižica dobra; želimo, da bi bila zdravilo zoper strahovito razkošnost naše dobe.

J. K.

Razne stvari.

Naše slike.

Znamenito sliko kaže str. 41.: *Nikolaj Kopernik*. Ta duševni velikan, Poljak po rodu in duhovnik po stanu, je bil rojen dné 19. svečana l. 1473. in je umrl dné 24. vel. travna l. 1543. Bil je velik zvezdoslovec in je prvi dokazal, da se vrti zemlja okrog solnca. — O delih slavnega Franciška Robbe, kateremu je Ljubljana mnogo hvale dolžna, govorili bomo pozneje več. Izvirnik naše slike na str. 65. je v tukajšnji francišškanski cerkvi.

Glasba.

Dekadentizem v glasbi.

Povod k temu članku nam daje novoizešla zbirka: *O mraku*. *Pesmi za srednji glas s spremeljevanjem klavirja* zložil K. Hoffmeister. Založil L. Schwentner, knjigotržec v Brežicah ob Savi. Cena 1 gld.

Veliki duševni prevrat, ki se vrši sedaj v človeštvu, polastil se je tudi umetnosti. Med tem, ko se na jedni strani kažejo veseli pojavi odločnih zdravih reform, se na drugi strani od „modernega“ duha prevzeti duhovi ločijo v razne „struje“. V pesništvu prehaja jeden del umetnikov vedno očit-

neje v socijalistični tok in mu žrtvuje svojo nadarjenost; drugi del pa, ki nima te odločne samozavednosti, zabredel je v oni temni mysticizem, v bolešno nezadovoljnost, ki naravno sledi iz sedanjih socijalnih razmer in iz skepticizma. Ta šola, ki si liriko prisvaja sedaj, je dekadentizem. Čutnost prevladuje popolnoma nad razumom. Misli se menjujejo kakor ideje v diliriju besnečega človeka. Obupna resignacija vodi pero; karkoli more izražati blazna bolest človeka, ki je izpil kupo poltnosti in sedaj zre z žalostjo v minulost in brez nade v prihodnost, to je v mistični nerazumljivi obliki, v orijentalško-bujnih besednih konglomeratih — ne izraženo, ampak zavito, da čitatelj z nejasnim čustvom sluti, kaj neki je pesnik — ne misli — ampak čutil, ko je sestavljal to zmes. Idej, ki se izražajo, ne sme soditi logik, dušno stanje teh umetnikov ni toliko predmet za psihologa, nego za psihijatra.

To umetniško smer izraža v glasbi gospod K. Hoffmeister. Stavi si težavno nalogo, da izkuša umeti nerazumljive besede dekadentnih pesnikov in jih natančno kopirati v glasbi. Tu slišimo seveda take glasbene oblike, nad katerimi zmaguje klasično izobraženi človek z glavo, ne vedé, ali nas misli skladatelj zabavati s karikaturó, ali jeziti z nepravilnimi dissonancijami. Vse je iz-

redno, bolešno, nenavadno; kakor nerazumljiv jezik iz tujega sveta udarjajo ti glasovi na uho, in le jedno se sliši iz njih: obupajoča strast. Nekateri posamezni stavki so pač pretresljivo nežni, a celota nas ne more zadovoljiti.

Pod imenom: „novodobni klavirski zlog“ je nastopila ta „struja“, a v soglasju s podobnim pesništvom imenujem jo rajši: „glasbeni dekadentizem“. Milobne zmernosti narodnih pesmi se ta zlog nalašč izogiblje, plemenita pravilnost klasičnih umotvorov mu je zoperna, tudi igranje s fantastičnimi čustvi in prijetnimi izrodki zadovoljne, zdrave domišljije, kakoršno je gojil romanticizem, mu je preslabo. Živcem novodobnega skeptika ne zadostuje več zdrava zabava: on zahteva izrednih, bolečnih mikov, kakoršnih mu podaje od mističnih sanjarij razgreta in od nenasitne želje po izrednih užitkih do protinaravnih orgij prevzeta domišljija.

Nauka o harmoniji za to novodobno šolo ni. Umotvor ni celota; tu so le posamezne skupine glasov, ki v predrzni nepravilnosti zabavajo človeka, kateri od glasbe ne pričakuje blagega užitka, ampak zahteva, da ga umetnost potrdi v dušni raztrganosti. V temnih disonancijah se giblje pesem dalje do konca, kateri ne izraža harmoničnega sklepa, ampak nezadovoljno melanholijo — spleen.

Naše občinstvo pač ne ume še tega zloga. Sedaj je še toliko zdravo, da ne čuti v sebi potrebe do tega bolečnega, mistično navdahnjenega sanjarstva. Pač pa so med njimi že posamezni blaziranci, kateri iščejo take hrane. Splošno lahko rečemo, da bo Hoffmeister lože našel posnemalcev nego občinstva.

Evgen Lampe.

Mesto Pompeji zasuto. Da bodo čitatelji bolje umevali naš spis o Pompejih, povemo nekoliko o njega žalostnem koncu poleg tega, kar je že na strani 54. našega lista. Kakor je tudi že tam rečeno, povzemamo to poročilo največ iz dveh pisem Plinija Ml., kateri je pisal prijatelju Tacitu, „prosečemu, naj mu piše o koncu ujca (Plinija Starejšega).“

Temu znamenitemu učenjaku starega veka je nenasitljiva vedoželjnost nakopala leta 79. po Kr. pogubno smrt. Dné 23. vel. srpana i. l. je začel dotlej mirni Vezuv grozno razsajati. Gora se je na robu odprla, in napravilo se je strahovito žrelo. Iz tega so se valili strašni oblaki, sedaj ognjeni, sedaj temni. Da bi pa natančneje opazoval ta nenavadni prirodni pojav, sklenil je Plinij peljati se po morju bliže osodnemu kraju, tembolj, ker so ga tudi prebivalci mesta Retine prosili najhitrejšo po-

moči, češ, da jih je le z ladjami môči rešiti strašnega pogina. Plinij, ki je bil takrat poveljnik vojnemu brodovju v Misenu, ukaže nemudoma jadra razpeti ter veslati proti napoljskemu zalivu, čegar krasna okolica je imela jako gosto naseljeno prebivalstvo. Hitel je neustrašeno proti pogubnemu kraju ter si zaznamoval vse pojave z največjo natančnostjo. A čim bliže Vezuvu, tem strašnejše je bilo. Hipoma se zasliši strašen podzemeljski ropot, podoben strašnemu gromu, zemlja se strese in na ladijo se vsuje ploha črnega kamenja in žarečega pepela. Prestrašeni mornarji so se hoteli vrniti, a Plinij jim je prigovarjal: „Le naprej, fortes fortuna iuvat!“ Ni šel v Retino, ampak v Stabije. Da bi pomiril prestrašene pomorščake, kazal se je Plinij proti njim popolnoma mirnega; celó vesel je bil ter jim obetal, da se vrnejo takoj, ko se pomiri razburjeno morje; šel je tudi k obedu, dasi mu ni posebno dišalo. Med tem se vzdignejo iz žrela veliki ognjeni oblaki. Plinij je tolažil svoje ljudi in pravil, da goré hiše, katere so ostavili prestrašeni prebivalci: sam je šel počivat. A pepel in kamenje je padalo čim dalje gosteje. Bilo se je bati, da ne bi Plinija v spalnici zadušilo, zato so ga vzbudili in spravili ven. Med tem se je zemlja hudo tresla in poslopja so se zibala. Prestrašeni ljudje so si devali blazine na glavo, da bi se branili kamenja. Ognjeniški pepel se je po zraku tako namnožil, da je solnce zakril, ter premenil dan v črno noč. Le strašen plamen, švigajoč iz žrela, je nekoliko razsvetljeval to grozno temo. Vendar tudi ta grozni prizor Plinija ni nagnil k begu, zaman je bilo vse prigovarjanje njegovih prijateljev. Ker je morje silno divjalo, ostali so na suhem; Plinij se je vlegel na zemljo. Kar se zopet vzdigne iz žrela velik ogenj, po zraku pa se razširi neznosen žveplen duh. Prestrašeno ljudstvo se je gnetlo po cestah in ulicah ter vpilo in kričalo; vse je mislilo, da je prišla zadnja noč, večna noč. Plinija sta držala dva sužnja; hotel se je nekoliko kvišku dvigniti, a žvepleni puh ga je tako omamil, da se je zgrudil nezavesten na zemljo, žveplena para ga je zadušila. Tretji dan po tem groznem pojavu so našli njegovo truplo popolnoma neizpremenjeno; videti je bilo, kakor bi spal.

Ob istem času, ko se je mudil Plinij Starejši pod Vezuvom, bil je Plinij Mlajši v Misenu. Tukaj so prebivalci prebivalci strahovito noč: zemlja se je zibala, pepel je padal na tla; a mesto je ostalo. Tri Vezuvu najbližja mesta pa je zasulo: Stabije, Pompeje in Herkulanum. — (Ako bo možno, objavimo še kakšno sliko iz Pompejev.)